

TASVIRIY SAN’AT MASHG‘ULOTLARIDA DEKORATIV TASVIR ISHLASHNI O‘RGATISH METODIKASI (BARELEF MISOLIDA)

Ro‘zmetov Quvondiq Shonazarovich

Urganch davlat pedagogika instituti San’atshunoslik kafedrasida dotsent v.b.

kuvondiqruzmetov@gmail.com

Otaxanova Nodira Jumanazarovna

Urganch davlat pedagogika instituti San’atshunoslik kafedrasida o‘qituvchisi

nodiraotaxonova1@gmail.com

Ro‘zmetov Jasur Ruslan o‘g‘li

Urganch davlat pedagogika instituti talabasi

jruzmetov519@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada tasviriy san’at mashg‘ulotlarida dekorativ tasvir ishlashni o‘rgatish metodikasi, xususan barelef (yengil relyef) misolida tahlil qilingan. Barelef san’ati o‘quvchilarning badiiy tafakkuri, fazoviy tasavvuri va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishdagi o‘rni yoritilgan. Shuningdek, o‘qitish jarayonining bosqichlari, amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etish usullari hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari dekorativ tasvir ishlashni o‘rgatishda amaliy yondashuvlar samarali ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: tasviriy san’at, dekorativ tasvir, barelef, metodika, amaliy mashg‘ulot, kompozitsiya, fazoviy tasavvur, estetik tarbiya, ijodkorlik, pedagogik texnologiya

Kirish

Bugungi kunda ta’lim tizimida tasviriy san’atni o‘qitish jarayoni o‘quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan muhim yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, dekorativ tasvir ishlash mashg‘ulotlari o‘quvchilarda badiiy didni shakllantirish, kompozitsion tafakkurni rivojlantirish va estetik dunyoqarashni kengaytirishda katta ahamiyatga ega.

Dekorativ san’atning muhim turlaridan biri bo‘lgan barelef (yengil relyef) o‘quvchilarga uch o‘lchamli tasvir yaratish, hajm va chuqurlikni ifodalashni o‘rgatadi. Bu jarayon nafaqat badiiy ko‘nikmalarni, balki nozik motorika va fazoviy tasavvurni ham rivojlantiradi.

Metodologiya

Mazkur maqolani tayyorlashda pedagogik kuzatish, amaliy tajriba, qiyosiy tahlil va ilmiy-metodik adabiyotlarni o‘rganish usullaridan foydalanildi. Shuningdek,

tasviriy san’at darslarida barelef ishlash jarayoni kuzatilib, o‘quvchilarning faoliyati tahlil qilindi.

Tadqiqot davomida quyidagi jihatlariga e’tibor qaratildi:

- o‘qitishning bosqichma-bosqich tashkil etilishi;
- o‘quvchilarning ijodiy faolligi;
- amaliy ishlarning samaradorligi;
- zamonaviy o‘qitish vositalaridan foydalanish.

Asosiy qism (Natijalar va muhokama)

Barelef haqida umumiy tushuncha

Barelef — bu relyef san’atining bir turi bo‘lib, unda tasvir fon yuzasidan qisman ko‘tarilgan holda ifodalanadi. U me’morchilik, dekorativ bezak va haykaltaroshlikda keng qo‘llaniladi. Tasviriy san’at mashg‘ulotlarida barelef o‘quvchilarga shakl, hajm va yorug‘lik-soya qonuniyatlarini tushunishda yordam beradi.

Dekorativ tasvirni o‘rgatish bosqichlari

Tasviriy san’at darslarida barelef ishlashni o‘rgatish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

1. Nazariy bosqich

O‘quvchilarga relyef turlari, barelefning xususiyatlari va uning qo‘llanilishi haqida tushuncha beriladi.

2. Tayyorlov bosqichi

Eskiz chizish, kompozitsiya tuzish va materiallar bilan tanishtirish amalga oshiriladi.

3. Amaliy bosqich

Loy, plastilin yoki gips yordamida oddiy shakllardan boshlab barelef ishlanadi.

4. Tahlil bosqichi

Tayyor ishlar tahlil qilinadi, xatolar ko‘rsatiladi va takomillashtirish yo‘llari o‘rganiladi.

O‘qitish metodlari

Barelefni o‘rgatishda quyidagi metodlardan foydalanish samarali hisoblanadi:

- ko‘rgazmali tushuntirish metodi;
- amaliy mashqlar;
- individual va guruhli ish;
- ijodiy topshiriqlar;
- taqqoslash va tahlil qilish.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar

Bugungi kunda tasviriy san’atni o‘qitishda multimedia vositalari, 3D modellashtirish dasturlari va video ko‘rsatmalar keng qo‘llanilmoqda. Bu usullar o‘quvchilarning mavzuni tez va chuqur o‘zlashtirishiga yordam beradi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, barelef asosida dekorativ tasvir ishlashni o‘rgatish o‘quvchilarda quyidagi ko‘nikmalarni rivojlantiradi:

- fazoviy tasavvur;
- ijodiy fikrlash;
- kompozitsion savodxonlik;
- estetik did;
- amaliy ijodkorlik.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san’at mashg‘ulotlarida dekorativ tasvir ishlashni o‘rgatish, ayniqsa barelef misolida, o‘quvchilarning badiiy va ijodiy rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Tizimli va bosqichma-bosqich o‘qitish usuli ularning ijodiy salohiyatini oshiradi hamda estetik dunyoqarashini kengaytiradi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash esa ta’lim samaradorligini yanada oshiradi va mashg‘ulotlarni qiziqarli qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduqodirov A.A. *Tasviriy san’at asoslari*. – Toshkent: O‘qituvchi, 2015.
2. Rasulov M. *Amaliy san’at va dekorativ san’at asoslari*. – Toshkent: San’at, 2012.
3. Qodirov B. *Haykaltaroshlik va relyef san’ati*. – Toshkent: Fan, 2018.
4. Yo‘ldoshev J. *Pedagogika nazariyasi va amaliyoti*. – Toshkent: O‘qituvchi, 2012.
5. www.ziyonet.uz